

7. *Усманова А.* Репрезентация как присвоение: к проблеме существования другого в дискурсе. URL: http://lacan.narod.ru/ind_lak/oni_4.htm.
8. *Bavaresco, A.* (2014). Epistemology of Social Networks, Public Opinion and Theory of Agenda. Canadian Social Science, 10(6), 11-19. Available from: <http://www.cscanada.net/index.php/css/article/view/5135>
9. *Castells, M.* (2012). Networks of outrage and hope. Cambridge, England: Polity Press.
10. *Manovich L.* The Language of New Media. URL http://cfi.au.dk/fileadmin/www.cfi.au.dk/publikationer/cfis_skriftserie/010_dalgaard.pdf.
11. *Vallor, Shannon,* «Social Networking and Ethics», The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2016 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = <https://plato.stanford.edu/archives/win2016/entries/ethics-social-networking/>.
12. <http://www.ihu.unisinos.br/entrevistas/12724-e-restritivo-demais-pensar-so-no-jornalismo-como-centro-da-discussao-midiatica-entrevista-especial-com-ivana-bentes-oliveira>
13. <http://www.ihu.unisinos.br/entrevistas/12724-e-restritivo-demais-pensar-so-no-jornalismo-como-centro-da-discussao-midiatica-entrevista-especial-com-ivana-bentes-oliveira>

УДК 378.013.73

Хоменко Г.В.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНУ МИРОБУДІВНИЦТВА В КОНТЕКСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Висвітлено проблему розвитку вищої освіти у ситуації боротьби із наслідками соціального конфлікту. Досліджено основні шляхи імплементації концепту миробудівництва в діяльності педагогів. Проаналізовано зміст ідей демократії в освітньому просторі. Визначено основні чинники збереження балансу різноманіття у соціумі та підтримки світоглядної цілісності суспільства. Здійснено інтерпретацію поняття миробудівництва згідно з тлумаченням американських і європейських науковців. Обґрунтовано основні аспекти впровадження концепту миробудівництва як стратегії розвитку вищої освіти.

Ключові слова: миробудівництво, вища освіта, постконфліктне суспільство, соціальна турбулентність, освітня культура, толерантність, освіта миру.

Хоменко Г.В. Социально-философский анализ феномена миростроительства в контексте высшего образования. Освещена проблема развития высшего образования в ситуации борьбы с последствиями социального конфликта. Исследованы основные пути имплементации концепта миростроительства в деятельности педагогов. Проанализировано содержание идей демократии в образовательном пространстве. Определены основные факторы сохранения баланса многообразия в социуме и поддержки мировоззренческой целостности общества. Осуществлено интерпретацию понятия миростроительство в соответствии с толкованием американских и

европейских ученых. Обоснованы основные пути внедрения концепта миростроительства как стратегии развития высшего образования.

Ключевые слова: миростроительство, высшее образование, постконфликтное общество, социальная турбулентность, образовательная культура, толерантность, мирное образование.

Khomenko G. Socio-philosophical analysis of the peacebuilding phenomenon in the context of higher education. *The problem of the higher education development has been elucidated in the situation of struggle with the consequences of social conflict. There have been investigated the main ways of peacebuilding concept implementation in the activities of teachers. Ideas of democracy has been analyzed in the educational space. Main factors for maintaining the balance of diversity society and supporting the ideological integrity have been identified. The concept of peacebuilding has been interpreted in accordance with the definition of American and European scientists. Main ways of introducing of peacebuilding concept have been substantiated as a strategy for higher education development.*

Key words: *peacebuilding, higher education, post-conflict society, social turbulence, educational culture, tolerance, peaceful education.*

На сьогодні у різноманітних частинах світу відбувається близько тридцяти різноманітних конфліктів, які пов'язані із бідністю, соціальною несправедливістю, расово-етнічною дискримінацією тощо. Досить влучні слова для опису подібної ситуації підібрав український вчений, член Римського клубу В.Горбулін, назвавши сучасний період у розвитку суспільства етапом «соціальної турбулентності», що потребує пошуку оптимальних рішень спільними зусиллями та їх погодження у невідкладному порядку. Наскрізна ідея цієї роботи полягає у тому, що найбільш відповідальна місія в контексті переходу від конфлікту до миру покладена на сферу освіти, яка здатна виховувати молоде покоління на засадах поміркованої толерантності, відповідальної солідарності та засудження насилля у будь-яких його проявах.

Мета даної роботи – обґрунтувати основні аспекти впровадження концепту миробудівництва як стратегії розвитку вищої освіти. Хоча дослідження у сфері розбудови миру на сьогодні є достатньо популярним напрямком наукових пошуків, про що свідчать роботи М. Зембіласа, К. Макґліна, І. Пачеко, З. Бекермана, Т. Галлахера, все ще залишається незрозумілим співвідношення вищої освіти та миробудівництва. Розв'язавши цю проблему на науковому рівні, можна збільшити інтенсивність усіх тих процесів, які присвячені перемозі над конфліктом.

Термін миробудівництво (peacebuilding) був уведений у науковий обіг у 1975 році норвезьким соціологом Й. Галтунгом в есе «Три підходи до миру: миротворчість, збереження миру та миробудівництво». Досліджуючи шляхи вирішення та запобігання насильства у конфліктних і постконфліктних суспільствах, він вважав, що «повинні бути знайдені структури, які усувають причини воєн і пропонують альтернативи в ситуаціях, коли можуть виникнути війни». Задля вирішення цієї проблеми він виробив метод трансцендування, застосування якого допоможе усунути існуючі суперечності в тому чи іншому конфлікті. Загалом за Галтунгом існує три потенційні стратегії миробудівництва:

комунікація один на один між представниками влади, багатосторонній діалог суспільства і трансценденція [10]. Останній підхід потребує участі незалежної фігури – медіатора, який буде володіти певними професійними та особистісними якостями: буде залишатися неупередженим у власних поглядах та вчинках, матиме схильність до сповідування ідеології ненасильства, застосовування творчого підходу в процесі аналізу конфліктної ситуації, а також відчувати емпатію по відношенню до обох сторін конфлікту.

На відміну від своїх попередників – Дж. Аддамса (1907 р.), М.-Л. Кінга (1963), Й. Галтунг вперше засвідчив, що сталий мир має забезпечуватися у соціальній ієрархії “знизу до гори” за допомогою децентралізованих соціальних та економічних структур. Це можливо за умови переходу конфліктогенних суспільств від культури примусу та насильства до культури порозуміння, а точніше – взаємної толерантності. Невід’ємним елементом впровадження ефективної миробудівничої діяльності, на його думку, є підтримка соціальних інституцій, які сприятимуть стабілізації миру через безпосередній вплив на свідомість людей [10]. Можна припустити, що провідне місце серед таких інституцій на сьогодні займає вищий навчальний заклад, оскільки за ним закріплюється функція не лише підготовки висококваліфікованих фахівців, але й виховання молодих людей на засадах теоретичного та практичного гуманізму. У подальшому розрізі даної роботи ця думка буде підкріплена рядом дедуктивних аргументів, емпіричних суджень тощо.

На сьогодні миробудівництво стало загальноживаним терміном на політичній арені світової спільноти. Вперше це поняття було використано у 1992 році тогочасним Генеральним секретарем ООН Б. Бутроса-Галі у нормативному документі «Порядок денний для світу». Воно було визначено як «дія з виявлення та підтримки структур, які будуть прагнути зміцнювати мир, щоб уникнути відновлення конфлікту». Його роль полягала у впорядкуванні механізмів стабілізації взаємовідносин між потенційно конфліктними соціальними спільнотами з метою запобігання розвитку конфлікту як всередині однієї держави, так і на рівні зовнішніх відносин. В основі ефективності побудови миру у вимірах глобального світу лежить не тільки офіційна дипломатія, але й неформальний діалог громадянського суспільства, реалізація соціальних та освітніх програм у дусі миру.

«Освіта – це найпотужніша зброя, яку можна використати, щоб змінити світ» – автором цього вислову є громадський діяч ПАР, лауреат Нобелівської премії у галузі миру Н.Мандела [3]. Вона відіграє одну з ключових ролей у перспективі консолідації суспільства, оскільки її зміст безпосередньо впливає на свідомість підростаючого покоління. Якщо у школі молодь здобуває базові наскрізні компетенції, то на подальших щаблях навчання у неї формується національна ідентичність як така. Щоправда, варто визнати, що чисельні глобалізаційні тенденції сьогодення суттєво ускладнюють процес формування національної ідентичності. На цьому в свою чергу наголосив американський дослідник С. Хантінгтон в роботі «Зіткнення цивілізацій» (1996). На його думку, однією із характерних ознак соціокультурної реальності кінця ХХ – початку ХХІ століття є фрагментація національних ідентичностей. На їх місце претендують множинні субнаціональні ідентичності, що не в останню чергу призводить до національної дисгармонії, а також численних військових конфліктів [7].

Голова комісії ЮНЕСКО з питань освіти Жак Делор зазначив: «Наші сучасники потерпають від запаморочення, розриваючись між процесом глобалізації, прояви якого вони спостерігають і часто підтримують, і пошуками своїх коренів, опори в минулому, належності до тієї чи іншої спільноти... Завдання полягає в тому, щоб надати можливість всім без виключення виявити свої таланти і увесь свій творчий потенціал, що має на увазі можливість реалізації кожним своїх особистих планів. Ця ціль є домінуючою» [4]. Тобто, за освітою закріплюється фундаментальна роль – стати підґрунтям для вирішення суперечностей та своєрідним інструментом у знаходженні тієї самої «золотої середини».

Якщо співставити рейтинг найбільш інноваційних країн світу, за даними веб-порталу «Global innovation index», а також загальний світовий рейтинг розвитку освіти та науки за даними найбільшої світової медіа-кампанії «BBC», найвищі позиції займають країни в яких рівень розвитку освіти відповідає рівню їх адаптації до інновацій – Швеція, Швейцарія, Велика Британія, Нідерланди, Фінляндія, Сінгапур тощо. Досить символічно, що рівень консолідації населення у межах цих країн є відповідним до рівня матеріального добробуту серед громадян. На основі цих даних можна припустити, що освіта та наука є не лише інвестицією у майбутнє суспільства, але й запорукою світоглядної цілісності нації, її гарантії на незалежність.

Очевидно, що світ у якому немає конфліктів схожий скоріше на утопію ніж на реальність. Роль освіти в контексті миробудівництва полягає у тому, щоб навчити людей знаходити консенсус у ситуації конфлікту, не піддаючись на зовнішні провокації та не йдучи “на поводу” у власних егоїстичних міркувань. Досягнення сталого миру у суспільстві є можливим через його збереження у душі кожного окремого індивіда. Підтвердженням істинності подібних думок є слова очільника світової католицької спільноти Папи Франциска: «Мир починається з душі і повертається в душу, завершивши весь процес примирення... Миробудівництво вимагає смирення і бажання служити» [6]. Лише тоді, коли людина прагнутиме до порядку, а не хаосу через пізнання Бога у дусі Середньовіччя, коли гармонійний розвиток особистості буде підкріплений спонуканнями совісті у дусі Відродження, а прагнення до свободи та справедливості буде об'єднувати більше ніж жага до самоствердження у дусі Просвітництва, відбудуться якісні фундаментальні трансформації у цьому напрямку.

Виходячи із зазначених роздумів, стає зрозумілим, що в основі будь-якого конфлікту, як основної перепони на шляху досягнення сталого миру, лежить відсутність природної цілісності як на рівні особистості, так і у площині соціуму, що породжує девальвацію освіченості в сучасну добу. Поточний низький рівень освітньої культури негативно впливає на суспільство, яке, звикнувши до конформізму, втратило потребу щодо критичного сприйняття повсякденної реальності. Розбудова миру без трансформації філософської складової освіти не виправдає себе, оскільки саме освіта, на відміну від інших соціальних інститутів, орієнтована не лише на теперішнє, але й на майбутнє. Вона здатна пробудити у молодій людини потребу мислити та діяти системно, формуючи цілісний світогляд, маючи спільне довгострокове бачення організованого, відповідального та справедливого суспільства.

Як зазначив німецький філософ К. Ясперс: «Освіта не є однорідним процесом. Вона зазнавала змін протягом історії та переймала нетотожні форми у різноманітних

суспільствах» [8, с.11] . У власній роботі «Ідея університету» він виділяє три концептуальні моделі освіти, які мають безпосереднє відношення до проектування моделей миробудівництва. Першу сходинку в цьому переліку посідає схоластична освіта, що домінувала у період Середньовіччя, оскільки репрезентувала основні світоглядно-ціннісні засади даної епохи. Її завдання полягало у переданні конкретних фахових знань, які могли бути виражені у словах, цифрах чи формулах. Окрім отримання відповідей на проблемні запитання у готовому вигляді, зміст яких вважався об'єктивним та безальтернативними, студенти іноді мали змогу почути коментар викладача.

На наступних етапах розвитку цивілізації, під час навчання студентів в університетах активно відтворювалася дещо інакша модель освітнього процесу, згідно з якою педагог посідав місце абсолютного авторитета, а його твердження мали сприйматися у якості догми. Внаслідок утвердження авторитарного підходу у педагогіці був унеможливлений дискурс як такий, адже замість поліфонії поглядів домінував монотонний характер викладу матеріалу. Застосування подібного методу примітизувало освітній процес, оскільки роль педагога зводилася до речника одновимірних, іноді пропагандистських, ідей. Як інструмент пропаганди освіта була найбільш популярною у конфліктних суспільствах, де через неї відбувалось насадження одновимірних стереотипів про «нас» як чесних і справедливих і «інших» як ворожих і агресивних. Якщо хтось зі студентів намагався поставити під сумнів істинність того чи іншого положення, він одразу міг почути різку критику на свою адресу, бути відрахованим за неї з університету та втратити можливість успішного працевлаштування.

Якщо у лоні авторитарної педагогіки не було прийнято рахуватися з думкою індивідуальності, а університет порівнювався з органом контролю, то сократична освіта досконально змінила усталені канони освітнього процесу, посприявши глибокій демократизації її основ. В першу чергу це позначилося не лише на аксіології освіти, але й на методологічних її принципах. Викладачі орієнтувалися на студента як на активну, критично-мислячу особистість, намагаючись проводити лекції у формі диспуту. Замість надання догматичних знань у готовому вигляді, освітня місія полягала у породженні безлічі суперечливих проблем перед обличчям студентства, тим самим формуючи атмосферу цілковитої невизначеності [8, с. 12-13].

Замість пасивного сприйняття фіксованої доктрини методом катехізису, студенти мали змогу активізувати процеси уяви та асоціативного мислення, за допомогою чого можна було наблизитися до знаходження відповідей на неоднозначні запитання. Більше того, в процесі пошуку істини вчитель та учень займали однаковий статус, маючи спільне право критично ставитися до будь-яких тверджень, здійснювати суб'єкт-суб'єктний різновид комунікації, а також аргументовано доводити ймовірність протилежної істини в процесі сприйняття лекційного матеріалу. Окрім цього, сократична освіта характеризувалася використанням маєвтичного методу, що допомагав відроджувати приховані ідеї у свідомості студента, стимулюючи наявний у нього інтелектуальний потенціал і не нав'язуючи йому нічого у вигляді догми.

Поза всяким сумнівом, подібна еволюція філософської парадигми освіти мала свої суперечності, була спричинена різноманітними кризовими явищами в межах попередніх епох, невмінням вирішувати актуальні проблеми шляхом оперування існуючим

інструментарієм. Відображаючи певний дух тієї чи іншої доби, просвітницько-наукова діяльність в межах університетів, інститутів та академій намагалася розв'язати поточні проблеми суспільства – підвищити рівень освіченості людей, забезпечити їх необхідними ресурсами, а також сформувати академічну культуру мирного співіснування на засадах взаємоповаги.

Зважаючи на значну кількість військових конфліктів у світі та слабкий імунітет міжнародних договорів, постає необхідність шукати нові підходи до знаходження консенсусу між людьми. Роль педагога як миротворця у XXI столітті була обґрунтована В. Андрущенко в роботі «Світанок Європи: проблема формування нового учителя для об'єднаної Європи XXI століття» наступним чином: «Зупинити агресора, відновити мир, зняти загрози для Європи і світу, відродити довіру до державних і міждержавних структур, до міжнародних домовленостей, гарантій... Це проблеми і завдання, а може й історичне покликання – всяк і кожного. Ми – педагоги – також маємо внести свій вклад. У його основі – виховання цінностей, формування особистості нового світобачення, гармонія національної та загальнолюдської моралі, норм і стандартів людяності» [1].

М. Баджай і Ч. Акоста у своїх дослідженнях прийшли до висновку, що переважна більшість постконфліктних країн свого часу не скористалися у повній мірі інтелектуальними можливостями університетських спільнот. Замість того, щоб всіляко залучати науковців до вирішення гострих соціальних проблем, професура була відкинута на периферію. Діяльність університетів зазвичай була паралізована в період військових дій, а науково-педагогічні співробітники розглядалися у якості військових запасу або ж виробничників зброї. На думку М. Баджай, університет може бути не лише економічним двигуном суспільства, але й середовищем психологічної реабілітації людей, всебічного засудження агресії й інструментом знаходження фундаментальних цінностей, що здатні об'єднати суспільство як єдиний організм в найбільш буремний для нього період [9, с. 45].

Мироорієнтованість стратегії розвитку освіти також закріплена у міжнародній декларації прав людини під егідою ООН. Зокрема, у двадцять шостій статті даного нормативного документу йдеться наступне: «Освіта повинна бути спрямована на повний розвиток людської особистості і на зміцнення поваги до прав людини та її основних свобод. Вона має сприяти розумінню, терпимості і дружбі між усіма народами, расовими або релігійними групами...» [2, с. 35]. На основі цього стає зрозумілим, що миробудівництво є філософським підґрунтям сучасної освіти, а освіта є галуззю, яка здатна сповна забезпечити перехід сучасного суспільства від стану постконфліктності до дійсного миру.

У практичному вимірі миробудівництво ґрунтується на концепції дискусійної комунікації фундатора філософії освіти Дж. Дьюї. Саме він вперше підкреслив вплив інтерсуб'єктивного чинника у формуванні суджень про конфлікт. Дискусійна комунікація в університеті ґрунтується на інтерпретації освіти як процесу обмірковування інформації, отримання знань суб'єктами, які мають неоднаковий досвід, а також можуть по різному ставитися до тієї чи іншої ситуації. Її мета – навчити не лише виражати свої думки, але й чути своїх однолітків. Демократизація обговорення – це шлях до побудови громадянського суспільства, де люди ототожнюють себе зі свободою духу,

рівними можливостями і спільними цінностями, а не лише з етнічними ознаками [5]. Через реконструкцію особистісного досвіду кожного студента неможливо змінити ситуацію, але цілком реально змінити її відображення у свідомості людини.

В одній із власних робіт Дж. Дьюї недвозначно дав зрозуміти, що освіта підтримує баланс різноманіття у соціумі: «У давні часи розподіл на спільноти здійснювався за географічним принципом. Склад спільноти був значно більш однорідним у порівнянні із сучасністю. Але з розвитком торгівлі, транспорту, налагодженням відносин і появою еміграції починають утворюватися такі країни, як Сполучені Штати, що об'єднують різні суспільні прошарки та спільноти з різними звичаями і традиціями. У ситуації, що склалася, значення освіти годі переоцінити. Її інституції повинні забезпечити однорідність і збалансованість суспільства. Тільки так можна сформувати ті доцентрові сили, які зрівноважують протидію поміж членами різних спільнот... Спільна навчальна програма не тільки об'єднує, а й розширює горизонти світобачення, які були б невидимі для ізольованої спільноти. Американська система державних шкіл із її впливом на «вирівнювання» суспільства красномовно свідчить про ефективність співжиття і збалансованість суспільства» [5; 23].

Однією з позитивних ознак сучасної вищої освіти є обов'язкове вивчення предметів загальногуманітарного циклу. Саме гуманітарні дисципліни – філософія, психологія, історія, соціологія, політологія, культурологія та інші, мають лягти в основу впровадження освіти миру, водночас збільшуючи рівень правосвідомості громадян. Завдяки їх вивченню людина, що у майбутньому буде медиком чи юристом, дипломатом чи вчителем, здобуде стійкі гуманістичні погляди та уявлення, непорушну повагу до закону, які стануть основоположним фундаментом для її подальшого кар'єрного розвитку та особистісного зростання.

Американські дослідники Харріс і Моррісон (2003) засвідчили подвійну природу освіти миру, яка є водночас філософією і педагогічним інструментом. Як філософія вона захищає любов, співчуття, ідеї ненасильства і поваги до людей. Як педагогічний інструмент, вона спрямована на забезпечення громадян «навичками, відносинами і знаннями, щоб створити безпечний світ і побудувати стійке соціальне середовище» [11]. Вчителі вважаються найбільш важливим ресурсом в освіті і реконструкції конфлікту, оскільки вони можуть навчати людей мислити категоріями миру, а не категоріями війни.

Отже, на основі цих роздумів напрошується думка, що невігластво є “добрим другом” війни, а освіченість наближає людей до миру. Усвідомити це варто ще у період молодості, щоб не наробити помилок на подальших етапах життя. Роль педагога у миробудівництві полягає у плеканні любові до своєї держави, світу, а також усіх людей незалежно від расових чи етнічних ознак. Адаптувавши зміст навчальних програм та комплекс наукових дисциплін до вимог сучасності, вища освіта може суттєво поліпшити психологічний клімат в суспільстві, сформувавши у свідомості його громадян захисний імунітет проти конфлікту. Перспектива досліджень даної наукової проблематики пов'язана із поглибленим вивченням міжнародного досвіду миробудівництва у сфері вищої освіти, що надасть змогу здійснити кластерний аналіз його інструментарію.

Література:

1. Андрущенко В.П. «Світанок Європи: Проблема формування нового вчителя для об'єднаної Європи ХХІ століття». – К. : Знання України, 2011. – 1099 с.
2. Всеобщая декларация прав человека. Права людини: зб. док-в / Укладач : Рашидов С. Ф. Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2005. 236 с.
3. Головченко. В. Мандела Нельсон // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. / Редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін. - К.: Знання України, 2004 - Т.2 – С. 123.
4. Делор Ж. Образование: сокрытое сокровище. Основные положения Доклада Международной комиссии по образованию для ХХІ века. – 1996, 31 с. [Электронный ресурс] <http://www.ifap.ru/library/book201.pdf>
5. Д'юї Джон. Демократія і освіта. - Львів: Літопис, 2003. — 294 с.
6. Папа Франциск: миробудівництво вимагає смирення і бажання служити. – 04.12.18 [Электронный ресурс] <https://www.kyrios.org.ua/news/world/41281-papa-frantsysk-myrobudivnytstvo-vumahaie-smyrennia-i-bazhannia-sluzhyty-video.html>
7. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций? / С. Хантингтон // Полис. – 1994. – № 1. – С.33–48.
8. Ясперс К. Идея университета Пер. с нем. Т. В. Тягуновой; ред. перевода О. Н. Шпарага ; под общ. ред. М. А. Гусаковского. – Минск : БГУ, 2006. – 159 с.
9. Bajaj M. and Acosta C.V. The Emergence of Human Rights Education amid Ethnic Conflict in the Dominican Republic // Peace education in conflict and post-conflict societies. Comparative perspectives. Edited by C. McGlynn, M. Zembylas, Z.Bekerman and T. Gallagher. 2009 P. 43-59
10. Galtung J. Violence, peace, and peace research.. Journal of peace research 6 (3), 1969, P. 167-191
11. Harris, I. M., & Morrison, M. L. Peace education. Jefferson, North Carolina: McFarland, 2003, P.9

УДК 130.122:125

*Облова Л.А.**Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова***ОРГАНИКА ДОСВІДУ РОЗРІЗНЕННЯ**

Стаття присвячена дослідженню практики розрізнення, як акту, який укріплює присутність унікальності в світі і протистойть процесу удаваної різниці. Авторка аналізує ті натуральні і соціальні моменти дійсності, які характеризуються двоїчністю елементів і виходить на розрізнення пар, які допускають нав'язану реальність і які є реально. Стверджується, що як натуральні, так і соціальні пари, розрізняючись існуванням на підставах байдужості або переваги, однаково супроводжуються втратою реальності. Відповідно, реально є тільки ті пари, які існують на підставах віреності іншому і творять відмінний світ.

Ключові слова: *розрізнення, збіг, співвідношення, протилежність, суперечність, вивіреність, рівність, Інший, повторення, унікальність.,*

Облова Л.А. Органика опыта различия. *Статья посвящена исследованию практики различения, как акту укрепляющему присутствие уникальности в мире и противостоящему процессу притворной разницы. Автор анализирует те натуральные и социальные проявления действительности, которые отличаются двоичностью*